

Sygn. akt II CSK 709/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B. M. i D. M.
przeciwko (...) Zakładowi Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 25 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej powódki B. M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 maja 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w odniesieniu do powódki B. M. w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 27 października 2017 r. sygn. akt I C (...) (pkt I ppkt 1) oraz oddalającej jej apelację co do kwoty 4942 (cztery tysiące dziewięćset czterdzieści dwa) złote tytułem odszkodowania związanego z pogorszeniem sytuacji życiowej (pkt IV), a ponadto w części rozstrzygającej o kosztach postępowania pomiędzy pozwanym i powódką B. M. (pkt I ppkt 3, pkt VI) i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi

**Apelacyjnemu w (...), pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 maja 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) w sprawie z powództwa B. M. i D. M. przeciwko (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w W. o zapłatę wskutek apelacji obu stron zmienił wyrok Sądu Okręgowego w S. z 27 października 2017 r. m.in. w ten sposób że zasądzoną w punkcie pierwszym na rzecz B. M. kwotę 564.000 zł obniżył do kwoty 468.942 zł, a także oddalił apelację B. M. w całości.

Wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną przez powódkę B. M. w odniesieniu do obniżenia zasądzonej kwoty oraz niezasądzania dalszych żądanych przez nią sum z tytułu odszkodowania po zmarłym mężu E. M. Zarzuciła ona naruszenie przepisów postępowania, t.j. art. 381 i 382 k.p.c., a także art. 217 § 1, 2 i 3 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie zebrania na etapie postępowania apelacyjnego materiału dotyczącego okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy przez niewyjaśnienie, w jakiej części prawa tworzące stan czynny spadku, objęte protokołem spisu inwentarza z dnia 29 grudnia 2009 r. wchodziły w skład spadku po E. M., co skutkowało zawyżeniem o 115.529 zł kwoty, o którą pomniejszono odszkodowanie dla B. M.. Skarżąca ograniczyła jednak zakres zaskarżenia orzeczenia do kwoty 100.000 zł. Wniosła także o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie.

Jak wynika z ustaleń poczynionych przez w odniesieniu do odszkodowania należnego powódce B. M. na podstawie art. 446 § 3 k.c. Sąd Apelacyjny przyjął, że mogła ona liczyć na uzyskanie od swojego męża, gdyby nie doszło do śmiertelnego wypadku, sumy 670.000 zł. Kwota ta została jednak pomniejszona o przysporzenie uzyskane przez powódkę w wyniku spadkobrania po zmarłym małżonku. Wartość

tego majątku Sąd ustalił na podstawie protokołu ze spisu inwentarza z dnia 29 grudnia 2009 r. sporządzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. (sygn. KMn (...)). W związku z tym, że B. M. dziedziczyła połowę majątku zmarłego męża określoną w protokole ze spisu inwentarza na wartość 462.116,07 zł, sumę podzielono przez dwa uzyskując kwotę 231.058,03 zł. Kwota ta została odjęta następnie od ustalonego odszkodowania w wysokości 670.00 zł oraz pomniejszona o 25.000 zł wypłacone przez pozwaną przed procesem oraz powiększona o 55.000 zł przyznanego powódce zadośćuczynienia. Ostatecznie doprowadziło to do zasądzenia przez Sąd drugiej instancji na rzecz powódki B. M. kwoty 468.942 zł.

Powódka zarzuciła w skardze kasacyjnej, że Sąd Apelacyjny nie uwzględnił, iż majątek spadkowy podlegający opisowi przez komornika stanowił majątek wspólny małżonków, gdyż pozostawali oni we wspólności majątkowej małżeńskiej co oznacza, że kwota, o którą powinno dojść do pomniejszenia należnego jej odszkodowania powinna być zmniejszona o połowę, a więc nie o 231.058,03 zł, a jedynie o 115.529 zł.

Okoliczność dotyczącą ujawnienia w spisie inwentarza składników majątku wspólnego powódka podnosiła już apelacji oraz wnioskowała o przeprowadzenie dowodu z uzupełniającego przesłuchania powódki na okoliczność ustroju majątkowego obowiązującego w małżeństwie, oraz co do tego, czy prawa tworzące stan czynny spadku są własnością wyłącznie zmarłego małżonka. Wniosek ten został jednak oddalony ze względu na jego nieprzydatność dla postępowania. Sąd Apelacyjny zobowiązał natomiast pełnomocnika powódki na rozprawie w dniu 9 maja 2018 r. do złożenia w terminie 7 dni odpisów zupełnych z ksiąg wieczystych nieruchomości ujawnionych w spisie inwentarza po zmarłym E. M. pod rygorem skutków z art. 233 § 2 k.p.c. W związku z nieprzedstawieniem żądanych odpisów Sąd Apelacyjny uznał za niezasadny zarzut powódki i przyjął, że nie doszło do skutecznego wykazania, iż w skład spadku po E. M. wchodziła jedynie ½ wartości praw objętych spisem inwentarza. Pełnomocnik powódki zgłosił zastrzeżenie na podstawie art. 162 k.p.c. co do oddalenia wniosku o uzupełniające przesłuchanie powódki.

W świetle tych okoliczności słuszne są zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia art. 381, 382 i 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Niewątpliwie stwierdzenie, iż majątek czynny spadku po zmarłym małżonku E. M. jedynie w połowie stanowił jego własność, w drugiej zaś był należny powódce wobec istnienia między małżonkami ustroju wspólności majątkowej, ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy (art. 227 k.p.c.). Wobec tego wartość majątku spadkowego uwzględniona przez Sąd Apelacyjny przy ustalaniu należnego powódce odszkodowania powinna uwzględniać te okoliczności. Jak wynika z przebiegu postępowania także Sąd Apelacyjny uznał je za istotne, skoro w celu ich wykazania zażądał przedstawienia przez powódkę odpisów zupełnych z ksiąg wieczystych nieruchomości ujawnionych w protokole ze spisu inwentarza. Oznacza to, że w ocenie Sądu drugiej instancji, opartej na treści art. 381 k.p.c., twierdzenia powódki nie były w tym zakresie spóźnione i powinny podlegać dowodzeniu w toku postępowania dowodowego przed tym sądem.

Sąd Apelacyjny naruszył też art. 233 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 2 k.p.c. uznając, że nieprzedstawienie dokumentów w postaci odpisów zupełnych ksiąg wieczystych nieruchomości uprawnia go do przyjęcia, że powódka nie wykazała, iż objęte spisem inwentarza składniki majątkowe wchodziły do majątku wspólnego jej i jej zmarłego męża. Trzeba bowiem mieć na względzie, że w skład czynny majątku po zmarłym, E. M. wchodziły nie tylko nieruchomości, ale także ujawnione w spisie inwentarza ruchomości i inne prawa, które stanowiły co najmniej 1/3 wartości masy spadkowej. Wymagane przez Sąd dokumenty nie mogły zatem służyć całościowemu określeniu stanu majątku po zmarłym E. M.. Poza tym odpisy z ksiąg wieczystych nie są jedynym dowodem pozwalającym na ustalenie rodzaju małżeńskiego ustroju majątkowego.

Dlatego także jako uchybienie Sądu Apelacyjnego należy ocenić, oparte na nieprzydatności dla rozstrzygnięcia sprawy, oddalenie wniosku dowodowego o uzupełniające przesłuchanie powódki celem ustalenia, czy składniki majątku objęte spisem inwentarza wchodziły do jej majątku wspólnego.

Trudno jednocześnie zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, że okolicznością przemawiającą za odmową przeprowadzenia dowodu

z przesłuchania powódki był fakt, że spis inwentarza powstał w oparciu także o zeznania powódki B. M., które potwierdziła na piśmie. Spis inwentarza jest dokumentem urzędowym sporządzanym przez komornika, a nie przez osoby uczestniczące w tej czynności. Sprowadza się on do przedstawienia składu majątku spadkowego wedle poczynionych przez komornika ustaleń. Nie ma też przeszkód prawnych do zaprzeczania prawdziwości dokumentu urzędowego (art. 251 k.p.c.).

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ skargę kasacyjną B.M. uwzględnił, uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w granicach jego zaskarżenia tj. do kwoty 100.000 zł i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

jw